

Uitgerekend groene en blauwe diensten: grondslag voor budgetbepalende keuzen

Landschap Overijssel / Eelerwoude April 2005

Samenvatting en conclusies (gehele rapport wordt zsm gepubliceerd op deze site)

Opbrengst of kostenpost?

Landschapselementen hebben veel waarde gehad voor agrariërs en andere particuliere grondgebruikers. Houtwallen als prikkeldraad, geriefhout in plaats van aardgas en poelen bij gebrek aan waterleiding. In de decennia werd het landschap en met name de landschapselementen steeds meer gezien als een kostenpost. Tegenwoordig zien we de kwaliteit van het landschap weer meer al waardevol.

Kostenpost

Waar landschapselementen voorkomen kan geen gras groeien of gewas staan, is er sprake van schaduwwerking en betaalt iemand waterschapslasten. De symbiose tussen landbouw en landschap verdween. We zijn ons pas in de jaren '70, '80 gaan realiseren dat de maatschappelijke wens naar een sterk productieve landbouw ook haar keerzijde had in de aantasting van de landschappelijke, ecologische, cultuurhistorische en recreatieve waarden van het landschap.

En weer opbrengst?

Waar het landschap gold als resultante van alle (autonome) processen zullen we nu actief 'landschap' moeten produceren, voortbordurend op de werkzaamheden die al jaren een goed resultaat opleveren. De kunst is daarbij nu om de discrepantie tussen de kosten (voor de betreffende grondgebruikers) en de opbrengsten (voor bijvoorbeeld recreatiebedrijven, of woningbezitters) te niet te doen. De kosten van de één leveren nu nog de ander winst op.

Het landschap zou weer tot opbrengsten voor de agrariër (of andere grondgebruiker) moeten leiden en dit zou betaald moeten worden door degenen die het product 'waardevol landschap' consumeren. Door het ontwikkelen van nieuwe instrumenten of kostentoe rekening zullen verlies en winst weer dichterbij elkaar moeten komen.

Aanbod

Groene en Blauwe Diensten zijn onder te verdelen in actueel aanbod en potentieel aanbod

Actuele aanbod

Het actuele aanbod bestaat uit de bestaande landschapselementen in bezit bij particuliere grondeigenaren (agrariërs.) Deze vergen onderhoud om ze in stand te houden.

Het totale bestaande aanbod bedraagt 22,6 miljoen euro per jaar

Dit bedrag is opgebouwd uit de kosten voor regulier beheer en voor het wegwerken van achterstallig onderhoud. De beheerkosten bedragen 14,5 mln. euro, bestaande uit de technische beheerkosten, vaste lasten, inkomstenderving wegens kleinschaligheid en schaduwwerking exclusief een 20%-factor van 2,9 miljoen als stimulans voor ondernemerschap. De technische beheerskosten zijn 7,7 mln. euro en de overige kosten bedragen gezamenlijk 6,8 mln. euro. Naast het reguliere bestaande aanbod is er sprake van achterstallig onderhoud. Het totale bedrag is 51 mln. euro. Uitgaande van het wegwerken hiervan in tien jaar is er 5,1 mln. euro per jaar nodig bovenop het reguliere beheer.

Aantal elementen binnen en buiten EHS

Opvallend is dat veel landschapselementen buiten de ecologische hoofdstructuur liggen. Ongeveer 25 % van alle landschapselementen ligt binnen de PEHS en 75% ligt er buiten. Dit is niet onlogisch, omdat de EHS zich concentreert op en rond de grote eenheden natuur en de verbindingen daartussen. Daar waar beleidskeuzes zich echter snel richten op de EHS, dient er beseft te worden dat veel van de landschappelijke kwaliteit daarbuiten ligt.

Potentiële aanbod

Het potentiële aanbod bestaat uit

- I de aanleg van landschapselementen, zoals: houtwallen en singels, hagen, lanen en bomenrijen, knotbomen, bos en bosstroken, hakhout en grienden, heideperceeltjes, boomgaarden, erfbeplanting, solitaires en boomgroepen, poelen, en overige elementen
- II randenbeheer, weidevogelbescherming, toegankelijkheid (kleine ommetjes), vasthouden van water en de kwaliteit van grondwater (waterpeilverhoging).

Scenario's

Voor het actuele aanbod aan landschapsbeheer zijn scenario's opgesteld op basis van beleidsmatige keuzemogelijkheden.

Voor het aanleggen van nieuwe landschapselementen, als potentieel aanbod, zijn er een aantal scenario's uitgewerkt.

Voor het potentiële aanbod voor randenbeheer, weidevogelbescherming, toegankelijkheid en blauwe diensten is het niet mogelijk gebleken om zinvolle scenario's samen te stellen. Enerzijds bestaat er geen aanbod (bv. eigenaren die zelf wandelpaadjes willen aanleggen) en is de dienst dus vooral vraaggestuurd is (de betaler bepaalt hoeveel en wat.) Anderzijds is het veld nog zo in ontwikkeling dat alleen in maatwerk oplossingen te vinden zijn. Bijvoorbeeld binnen de blauwe diensten zijn er zulke diverse oplossingen dat de kosten grote verschillen vertonen. Daarbij is er nog veel onduidelijk over de gewenste grootte van de vraag (hoeveel ha retentie bv.) Duidelijk is wel dat met name blauwe diensten veel geld kunnen vergen. Er zullen slimme oplossingen gevonden moeten worden, o.a. door het combineren van functies.

Voor het potentiële aanbod is er gekozen voor een meer kwalitatieve beschrijving van de mogelijkheden met aanduidingen van de mogelijke kosten.